

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Sectio III. De purgatione vulgari per ignem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

excommunicationem, nulli referuatam, incidant. Videor autem mihi ex verbis vtriusque prohibitionis quædam colligere non vtilia obseruatu. Primo illos quoque incidere, qui dicunt, *Veni ad talem locum: egote illic expectabo*: nam isti certum tempus constituunt, illud ipsum præsens; sicut crastinum, qui dicunt cras tali hora, &c. Secundo Principes non prohiberi hanc licentiam concedere infidelibus; tum quia sunt extra curam Ecclesiæ, tum quia Concilium expresse dicit; *inter Christianos* non prohiberi iustum bellum gerentes Principes, quam possunt causam prælio decidere, eam paucis committere per duellum definiendam, hoc enim tunc in belli locum succedit: Nō tamen liceret illis animi causa, vel gloriæ solius ad ostendendum robur militum facere; sicut olim fecerunt Ioab & Abner: nam vox, *ludere*, illic significat proluisionem pugnæ. Instituebatur enim hoc, vt arbitror, quasi diuinatorium quoddam victoriæ præiudiciū, quo Germanos olim vt solitos Cornel. Tacitus testatur c. Quæ ipsa diuinatio est prohibita: Et sicut pro sola gloria humana bellum non licet suscipere, sic nec duellum licet permittere.

4. Quoad consulentes, ex Gregorij verbis intelligitur, eos dumtaxat incidere, qui suadent affirmatiuam, non vero qui duellum dissuadent; & ad hoc consilium conscriberent, vel darent, hi enim non peccant, s. quoad spectatores; non incidere, qui illac transeuntes obiter adspicerent certamen: vel subtiliter ex instituto eos fuissent comitati; vt certamen impedirent: ideo enim additur, *si per ipsos non fuerit*, &c. ipsos scilicet spectatores & socios, &c. vnde 6. infertur, eos qui comitarentur vel lociarent, incurfuros, etiam si non sit pu-

2. Reg. 7
v. 15.
lib. 10 de
noribus
German.

gnatum; quando conati sunt efficere, vt pugnetur, vel saltem si poterant, non impediuerunt ipsi, sed maluissent pugnam conferri. Hæc saluo rectius sententium iudicio, de re quotidiana. Quidam asserunt etiam à Sanctissimo Domino nostro Clemente 8. hodierno P. M. bullam quandam de Duello editam quam nondum potui nancisci. Habes in compendio bullarum nuper Venetijs edito.

SECTIO III.

De purgatione vulgari per ignem.

Hæc triplex fuit, per rogum, per prunas, per ferrum, hoc est vomeres seu lateres, seu coticulas vel chirothecas cā-

dentes. Innocentia probabatur, si illafus quis abiret: sin, nocens habebatur, hanc inuenio aliquando sponte susceptam, aliquando iniunctam prouocato. De ferro candente obrinet hodie apud laponios, vt docent epistolæ nostrorum, vna P. Luisij Eroes scripta anno 1595, narrat illustre miraculum, quod accidit Omuræ, in hanc sententiam. Fuerat Christianus quidam degens inter ethnicos accusatus furti: & quia hoc crimen seuerissime castigatur in Laponia, sic vt de eo, quantumuis minimo, conuictus, morte cum nulli venia spe mulctetur, nec tamen possunt hunc Christianum vere conuincere, ecce mox gentiles eum obsident, & dum aliud non possunt, importune compellunt, vt ritu ipsius consueti iuramentum edat, qui erant, vt in folio chartæ subscripseret, quod erat iurandum, deinde folio in palmam manumque deposito, imponeret ferrum candens, vindictam & iram Chamis imprecaretur, si obiecti criminis reus foret. Quod si manus forte ambratur, auiunt experientia probatū

eum

eum noxa esse reum, si vero à lesione cum folio maneat immunis, esse innoxium. Cum igitur hic Christianus in hac angustias adductus esset, quippe vel iurandum illi erat, vel repudiat o iuramento, quo se reum faciebat vitia discrimen adendum, innocentia sua confusus dixit: fas sibi non esse, vitiope Christiano, per falsum Deum Chamis iurare, sed tantum per verum. Consentunt gentiles, ut per suum Deum iuret. Ille ergo signo crucis in folio expresso, ferroque candenti imposto, quia id facere cogebatur, magna animi presidentia ferrum manu constrinxit. Res mirabilis, nec manus, nec folium ambucitur. Itaque non solum solutus est poena, quam gentiles illi minabantur, verum etiam culpa, quam falso illi impingebant.

Haecenus epistola Latine edita Moguntiae anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo. plane verus hac purgatio & celeberrima fuit. Sed in Francia tantum licita in causis saecularibus, ut colligitur ex epistol. Tuonis. 91. & 251. Inuenio ferrum istud ignitum vocatum, *iudicium*: quod nomen arbitror commune fuisse instrumentis omnibus harum vulgarum probationum. Petrus de Loyheyr. d. formulam nobis proponit ex sancti Mauritij Andegauensis archiepis istam: *Nostamen sustinenter muniti denarrationem & discussionem istius causa nostra sepius in audientia omnium illis adstantium offerebamus & paratos nossemper esse ad omnem iustitiam praeserebamus: cum ecce quidam de hominibus, quos Belajus reclama- bat, Terbaldu Peletarins nomine, de parte sua surrexit, nobis nescientibus & iustitia nullatenus dictante, & non per consilium nostrum, qui sponte sua se iudicium portaturum manu sua obtulit. Quod Rainaldus Popardus auunculus suus dixerat sibi, & qua vere portatio illa facta fuerat de anteces-*

A soribus suis, inter canonicos Sancti Mauri- cij & antecessores illius Berlaj, sicut in charta nostris continebatur. Et sicut Ter- baldus obtulit, sic paratus fuit, & per ma- num suam in Ecclesia sancti Dionysij apud Duadam, videntibus multis, tam de parte nostra, quam de parte Domini Berlaj (quo- rum nomina subternorata sunt) iudicium portauit. Post iudicium portatum Terbaldu ille, Deo propitiante, illasus & sanus omni- no apparuit. Viderunt autem vel iudicium portari, vel manum tertia die de more re- gardari, fere vniversi homines & mulieres de Doado, & plures de hominibus Domi- ni Berlaj testes iudicij portati, & ho- minis, Deo miserante, saluati & libe- rati.

Vbi cernis solitos causam addere, quae illos moueret, siue id exprime- re, quod probare per iudicij rationem volebant: vides etiam clericos prote- stantes, ut irregularitatem & censu- ras euaderent incurrendas: si homi- nem ipsi ad hoc adhortati, & mutila- tio vel mors subsequuta fuisset. Memi- nere huius variae leges Septentriona- lium, omnes occupata à Barbaris Ita- lia & Galliis late: apud Radeuicum a fit mentio legis militaris, qua seruus non deprehensus in furto, sed accu- satus, iubebatur vel Domini iuramen- to, vel igniti ferri iudicio se expurga- re.

Leges Francicae & Longobardicae iubebant per nouem vomeres igni- tos, homicidij accusatum se expurga- re. b Slauum postquam veram amplexi sunt religionem, in arboribus, fontibus, lapidibus iurare desierunt: rece- pto vsu, examinandi per Sacerdotes suspecti, ad hito ferro vel vomere candenti. c In Flandriam quoque hanc legem, Philippus Comes tulit. ano millesimo centesimo sexagesimo

alia rerū
Fid. c. 26

b Lōbard.
l. i. tit. ii.
de patric.
Francica
lex, l. 4. c.
56.
c Helmolt
Hist. Sla-
uorum, c.
84.
d Meier.
Chron.
Flandr.
1

quarto. d. Si quis vulnus in nocte acceptum alii imputauerit, si scabimus dignum videt ut ferro candenti se excusabit accusatus: si auferit, manum perdet. Item: si fur vocatus accusatus fuerit ferro candenti se excusabit, si culpabilis permanferit, suspendetur.] In hoc iudicio non fuit certus vomerum numerus, vt nec formæ ferri certa species vel pondus præscriptum, vt ex varietate Iudiciorum patet. vt plurimum Francica consuetudine vfos puto in ferri consecratione siue imprecatione, quæ fuit talis, Deus iudex iustus, qui auctor es pacis, & iudic as aquratem, te suppliciter rogamus, vt hoc ferrum ordinatum ad iustam examinationem cuiuslibet dubietatis faciendam benedicere & sanctificare digneris, ita vt si innocens (de prænominata causa, vnde purgatio querenda est) hoc ignitum in manus acceperit, illasus appareat: & si culpabilis atque reus, iustissima sit ad hoc virtus tua, in eo cum virtute declarandum, quatenus iustitia non dominetur iniquitas, subdatur falsitas aqurati. Per Dominum nostrum e] In Antigona, Sophoclis, custodes corporis polynitis, accusati negligentis custodiæ paratos se dicunt innocentiam suam comprobare, & ferri candentis contractatione, & per pyram ambulatione, & iureiurando.

ἢ μὲν οὐκ αἰσεν χερσῶν,
ἢ τῶν δὲ ἰερῶν, καὶ θεῶν ὀρκωμοτῶν.

In concilio Triburiensi docemur f hanc probationem in Germania non fuisse nobilium, quibus iuratoria duodecim ingenuorum contestatio sufficiebat: sed ignobilium. Verum historia testantur etiam nobiles eam sæpe subituisse, aliquando per laminam, aliquando per chirothecam, aliquando aliter. Anno millesimo ducentesimo decimo quinto. vel circiter g, Con-

A rad. Marpurgius inquisitor Apostolicus, si accusati de hæresi negabant, iudicio ferri candentis experiebatur, & si amburebantur, eos porro committebat rogo. Quod ab illo contra Canones perperam factum: si factum, fuit. Iam enim id Stephanus V. prohibuerat, vt postea dicemus. Caroli tertij Imper. vxor Richarda fuit insimulata adulterij, sed candenti ferro crimen diluit h, sic Kunigundem Henrici II. vxorem se expurgasse constat: in eo tamen dissentiunt historici, quod quidam velint eam calasse pedibus nudis i, alij vomeres sex manibus tulisse k. Quare nisi dicas eam successiue manibus tulisse, & pedibus calasse: Crantzius à seipso dissentire necesse est. Nonnullos alios de iuvene Georg. Pachymeres massam candentem, manibus inuocuis gestasse commemorat. C Emmam quoque Angliæ reginam nudis pedibus super ignitos vomeres ad contestandam pudicitiam ambulasse scribit Polydor. Angl. hist. libro octauo. Plus est, quod scribit Saxo Danus l. in Rugia ad fidem conuersa, matronam quandam, per iniuriam à coniuge adulterij insimulatam: cum purganda infamia gratia admoisset candenti lamina: subter ferrum, quod erat exceptura, perinde atque innoxia manus contactum fugiens. neglecto pondere, sublimes se exsult, penduloque motu gradientis femina incessum comitans, cum ante aram iactandum esset, inter religiosam adstantium admirationem proprio impulsu humi accidit. D E Exempli vero memorabilis & fidei coniugalis specimen, nobis duo coniuges Mutinenses Comites, æterna dignum historia, Orhone tertio imperante, exhibuerunt. Mariam erat hic nactus vxorem lubrica fide, con-

g Annas. Boior. l.

f ca. Nob. l. 2. q. 4.

g Trithe. in Chron. cap. 22.

b Ansal. Boior. d. lib. 4.
c Fulgol. l. 3. ca. 1.
& Crantzius l. 4. Saxo. ca. 33.
k Crantzius l. 4. Metro-pol. ca. 1. tunc d. cap. 33.
l. 14. hist. Danor.

scientia

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

scientia nulla: hæc, vt noua Phædra, Comitem Mutinensem in amplexus trahere conata, repulsam vertit in furorem, & odio eius quem impotenter amarat inflammata; crimen suum in innocentem regessit. Nec latuit dolus Comitem. hinc amor in Imperatorem, inde vrgebat honor proprius, celsit honor amori: quia Cæsaris honorem vitæ suæ proponebat. Coniugi tamen suæ, mulieri prudentissimæ, & quod rarum, forti, conatus Augustæ, responsum suum: calumnias illius, periculum suum aperuit, decretumque sibi dixit, mille mortes oppetere potius acerbissimas, quam tantum Imperatoris sui, de incontinentia & perfidia Augustæ natum, dedecus in lucem proferat. Proinde illam se, si quid de ipsa bene vnquam meruerit, obtestari: virili constantia sexus & coniugij oblita, sententiam, quæ impendebat, mortis ignominiosæ vt perferret: se necato coniugis animum & memoriam resumeret, & animo imperterrito nomen mariti ab ignominia liberaret. Non diu post Comes culpam Augustæ, suo capite, luit, creduli Proeti iudicio condemnatus. Cõuentu deinde Imperiali apud Roncalias instituto, quod die viduis iudicabatur: Mulier prodit, & coram confessu ex lege Imperatorem ad talionis poenam vocauit, eo quod maritum suum iniuste de medio sustulisset. Otho admirabundus: *At tu quoniam pacto, inquit, viritui, quam tãtis innocentiam, comprobabis, Candenti, inquit illa, lamina, adfertur* Othonis iussu ferrum bene ignitum: adlatum vidua sine noxa cunctis intuentibus apprehendit manu, & tenuit: Externauit miraculum Imperatorem, adeo vt se quidem supplicij dignum profiteretur, sed moram polceret

A aliquam subeundi. *Triples vadimonium differo, (illa respondit) regine supplicio solum posco, cuius nefaria calumnia me marito, te fidissimo milite, temp. ciue strenuo spoliavit. Cunctis æquissimum visa petere. Augustus eam collaudat, & pro dilatis sibi vadimonij, quatuor in Hetruria castris donat: Augustam vero, quæ Veneris igne male arserat, carnificis manu in rogum coniectam, iustis flammis absumi iussit* *a. Carolo Caluo Francorum Rege, Luduici Germanorum regis terras, nepotibus suis per nefas eripere conanti: Germani primo deprecari vim, & Francis adferri igniti iudicium vocatis, cum illæsi Germani redissent, nec ab ambitioso Rege, quidquam æqui bonive impetrare valerent, sumptis armis illum re infecta, multis amissis vltra Rhenum iterum compulerunt* *b. His fauit, contra, idem iudicium duodecim vomerum, interfectores Christiani Comitis de Oldenborg in Saxania, prodidit, & in rotam misit* *c.*

In Saxoniam quoque oppido Vittenbergo, excitati publici incendij crimen, impactum fuit cuidam: ille & iuraturando, & iudicio se innocentem probauit, cum enim longo itinere ferrum candens manu retulisset, illudque illæsus in terram deiecisset: ecce tibi ferrum ex omnium oculis fugit: sed eo ferme anno exacto, quum quidam alius, qui incendij conscius erat, silicibus viam publicam in oppido pauperet, ferrum in arena abditum prodit; manumque valide amburit. mirantur omnes, & vomerem illum recognoscunt, & reum ad iudicem abripiunt: qui quæstione admota verum exsculpsit, & cruribus fractis noxiæ rotæ impoluit *d.*

a Gothiffr
Viterb. 10
Chron. c
Cranzius
lib. 4. Sz
cu. 26.]

b Paulus
Æmyl.
Annal.
Francor.
lib. 3.
c Alb. Crã
zius lib. 7
Metropo
cap. 14.
d Crãzius
l. 8. Vand.
ca. 30.

Aliud æque mirandum apud Cæsarium, libro decimo. miraculor. capite trigesimo quinto: his verbis descriptum reperitur: Referre solet Dominus Bernardus de Lippia, quandoque Abbas, nouisse se piscatorem in Episcopatu Traiectensi, qui cum quadam femina multo tempore fuerat fornicatus. Et quia eius peccatum nimis erat notorium, tempore quodam in Synodo imminenti accusari timens statim ad Sacerdotem veniens, magis, ut post patuit, timore poena, quam amore iustitia peccatum confessus est, consilium quasuit & inuenit: habes (inquit Sacerdos) firmum propositum, numquam peccandi cum illa, candens ferrum secure poteris portare, ipsumque peccatum negare. Spero autem, quod virtus confessionis liberabit te. Quod ita factum est cunctis stupentibus, quibus factum innotuerat.

Læsus tum ab igne non fuit: sed cum postea peccati iterandi in recidivam voluntatem incidisset, & gloriaretur se non magis adustum fuisse à ferro illo candenti, quam ab aqua fluminis in quo tum nauigabat, aquamque manu hauriret; candentis ferri vicem egit aqua algida, & manum adulsit pelle tota detracta. Sequenti etiam capite, idem narrat de quodam pessimo hypocrita, qui peregrinationis pallio scelera contegebat, is ab alio quodam nefario homine nummis conductus hospitis à quo benignus habitus ædes incendio absumperat, bis exceptus, bis pro gratia incendium immisit. Territus Dominus multos detulit, de quibus suspicabatur: qui omnes expertes culpæ candenti ferro illasi se expurgarunt. domo tertium ædificata, ferrum in quendam domus angulum abiectum iacebat. Venit post aliquod tempus pseudouiator ille, tertio humane excipitur, videt ferrum, ro-

A gat, Cui vsui? Audit ab hospite, quid illo actum. Quin, inquit, illo deinceps ad alios vsus, teris ne iaceat otiosum? Simul manu comprehendit: sed illud repente incanduit, & manum valide adulsit, ille cum eiulatu abiecit. Hospes admiratione percussus, merito suspicatur hunc bis exustarum ædium reum, ergo comprehensum sistit iudici, iudex eculeo, falsus omnia incendiarius in rotam agitur. Tam admiranda sunt Dei iudicia.

B Verum quærat aliquis an numquã hæc purgatio tefellerit? Immo memini S. Luonem pro incerta habere. Nam Epist. 74. agens de hac ferri igniti proba, negat conuictum adulterij militem, cuius manus iniusta fuerat. Cauterium (inquit) militis nullum tibi ferrum præbet argumentum, cum per examinationem ferri candentis occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos, multos innocentes sæpe damnatos. Præterea cum talis examinatio sit in Deum tentatio, non est mirum, si diuino iudicio deseritur, cum in auctore & sine iudiciali sententia ab aliquo suscipitur.

C Sed habuit Iuo pro incerta, tum deum, quando priuata auctoritate susciperetur, tuoc etiam illicitam credidit, ut docet aperte Epist. 254. quando fit, sine con. lio, ut ait, & non præcedente iudiciali accusatione: licitam vero esse volebat, quando præcedente ordinaria accusatione omnino humana desunt testimonia, nec aliud ad veri indagacionem quis habet quod faciat: & hoc calu te iudicem illa vsurum aperte profitetur Epist. 251. Sed aperte Canonibus Iuo repugnat, illis ipsis quos citat, qui absolute asserunt tali inueltigatione abstinendum, & delicta tantum ex confessione rei & asserione testium punienda: nec de

multis

multis præsumendum iudicium, sed ea Deo iudici relinquenda. Sed obijciens argumentum Iuonis à simili: *Iurare omnino prohibitum lege: tamen à D. Paulo terminandis litibus permitti. Sic quod canonibus prohibitum, eadem ex causa, & exigente incredulitate humana posse fieri.*

Respondeo dissimilem esse causam. Nam iniurandum in iudicio fieri lex nunquam prohibuit, imò vetus diserte præscripsit. Sed omnes superstitiones adiuuentiones, vt per se malas, diuina lex semper prohibuit: tales autem esse has purgationes STEPHANVS Pont. clarissime definiuit, vt seq. q. ostendimus. Illud etiam miror Iuonem Epist. 91. in causis Ecclesiasticis eam non recipere, quasi in laicis causis seu sæcularibus non eadem sublit tentationis DEI, vna ex parte periculum; & præter illa veri indagandi necessitas, non æque in Ecclesiasticis occurrat: plane hæcanti similior & dubitant hæc in re, quam docenti aut defmienti fuit. Pergamus ad reliquas narrationes.

Aliud ergo adscribam ex eadem, è qua pleraque reliqua, admirandorum fecunda Cranzij vna, de Rollone Normannorum duce, qui Robertus postea vocatus. Nouerat suos in latrocinia, furtis, rapinatque propendere: idcirco seueras de his leges tulit: quarum metu pollicens sibi securitatem omnium iussit rusticos intrepide rusticanti operis instrumenta in agris relinquere.

Quidam ex agricolis domum reuersus, ab importuna vxore rogatus, cur instrumenta non apportaret, ducis præceptum obiecit. At illa furtim ex agro instrumenta subduxit, & abscondit, vt maritum redderet

cautior em, reuersus vir in agrum, vbi non reperit, qua reliquerat, rem ad loci præfectum defert, ille ad ducem, vocatus à Duce rusticus, pretium accepit amissorum. Iubetur præfectus ignis purgatione adhibita furem explorare. Primus conatus irritus fuit, nam ignis furem non prodidit, licet omnes rustici subissent scrutinium. Tum Dux, versus ad Episcopum, Deus inquit, Christianorum, si est conscius secretorum, cur furem non prodidit? Episcopus necdum bene firmatum in religione non corripuit: sed causam præterdidit, quia ignis nondum furem attigisset. Iubetur diligentius inquirere præfectus etiam apud vicinas villas. Nec sic quisquam repertus est. Vocatus à Duce rusticus, an cui indicaret, rem in agro esse rogatur: ille nemini, præterquam vxori dixisse respondit. Vxor questionibus ad mota furtum fatetur. Tum dux marito clam vocato, Sciebas, inquit, vxorem furacem esse, an non? Ille sciebam, inquit. Cui Dux, cur ergo aut non puniisti, aut non indicasti? ergo iussit ambos suspendio necari. Et hac seueritate legem sanxit. a

Memoriæ etiam occurrit factum Catholici Hispani Arianum Gothum tempore LEOVIGILDI ad probationem ignis prouocantis, cum enim verbis & rationibus nihil proficeret, Est, inquit, argito meo annulus aureus: ego cum in ignem iacio, tu candentem collige. Proiectumque inter prunas annulum ita igni permisi, vt eis similis cerneretur. Conuersusque ad hereticum ait, si vera est profectio tua, sume eum ab igne. Illo autem resistentem, ait, Immensa Trinitas Deus, si quid indignum te credo, ostende: certe si reuera est fides mea, nihil mihi præualebit hac incensa saua. Et ablatum ab igne annulum diuissime palma sustinuit, & nihil est nocitum. Hæc Greg. l. de gloria confesso, 14. verbotenus. Sed hic conteltatio fideiinceræ fuit, non

al. 2. Nox
ueg. c. 27.

iudiciaria inquisitio. Verum enimvero non immerito hæc expurgatio semper bonorum & Deum timentium conscientias punxit. Legimus enim de Roberto Cantuariensi Episcopo, cum Rege Eduardo persuasisset, vt Emmam matrem adigeret: ob suspensionem stupri cum Aduino Vintoniensi Episcopo commissi, ad hunc se modum expurgaret, & ea igne maneret illæsa; timore correptum in continentem ex Anglia fugisse, ibique animi mœrore breui contabuisset. *b*

b Polydo
Virg. l. 8.
Hitt. An;

*in vita B
toã, Elec-
molyr.
mense 11.*

Non dissimile fuit iudicium per brunas, quas vel in sinum coniciebant, vel manu ferebant, vel calcabant. De monacho quodam, qui vt meretricem, Porphyriam seruaret, & monasterio alicui commendaret, nihil veritus fuit eam secum abducere, & propterea in omnium irrisionem, & execrationem incidit, quas; cum meretrice consuesceret; narrat Leontius *e*, eum cum a grotasset, & mortem præsentiret propinquantem, coram plurimis iussisse adferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, & eos accepisse carbones, & infudisse in sinum, & omnibus audientibus dixisse; *Benedictus Dominus, qui olim rubum seruauit incombustum, is mihi fuerit testis fidelis, quod quomodo meas vestes non attigit hæc, quæ est in igne vrendi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vita mea. &c.* Iudicium idem in Gallia subiit Briccius D. Martini in Turonensi sede successor. Hunc enim populus reum peragebat stupri cum muliere religiosa professionis commissi, quæ lintamina Episcopi lauare solita, ex aliquo improbo pepererat. Briccius iussit ipsum infantem nondum menstruum in medium adferri: & coram populo interrogauit, num ipse pater eius foret?

A respondit infans, eum non esse, sed alium quem non nominauit. Fiebat id virtute diuina, sed plebs dæmonis opere adscribebat, Prunis itaque candentibus bitrum implet Briccius, & tota desert vrbe illæsus: sic se à libidinis carnalis flagitio alienum professus, quemadmodum flammis vestimentum intactum. Nec tamen furentibus persuasit: sed ab Episcopatu fuit deturbatus. *d* **HARRALDVS** etiam **HYBERNVS**, se Magni Regis Norægiæ, qui Hyberniâ bello vexauerat, filium probauit incedens nudis pedibus super ardentem prunas. *e* Nec humano in corpore tantum hæc exploratio obtinuit; sed alijs quoque in rebus. Nam Eulalium monachum fiscella palmea in ignem iniecta, & illæsa permanens, suspicione criminis absoluit. *f* Rosis vero fidei Catholice veritatem, missus ad eos à Basilio Imper. Episcopus persuasit, cum ipsis postulantibus, liber Euangeliorum in caminum ardentem missus, & per multas horas ibi relictus, tandem igne extincto integer, nec villo afflatus ardore fuisse repertus. *g* De **Missa D. Isidori**, siue, vt vocant **MOZARABVM**, memorant non dissimilia **Toletani Annales**. *h* Qua de re **IOAN. MARIANA**; **Communi consensu de Gothica pretium ratione antiquanda actum. Tentatum id quidem aliquoties erat, neque tamen successerat, & post nonnulla. Visum est controuersiam ignis iudicio permittere: sic eius sæculi mores erant rudes & agrestes, neque satis expensæ ad CHRISTIANAE pietatis regulam. rogo in platea accenso, liber vterque ROMANVS & Gothicus in ignem proiecti. Et Romanus quidem continuo ex igne profuigit, id populus victoriam interpretabatur: nam liber alter sub flammis & igno diu permanens, illæsus inuenitur est. Rege arbi-**

d Gr. Te
ron. l. 1. l.
lto. c. 1. l.
belli ex
lto. c. 1.
Fulgo. l.
Marul.
& ali.
e Saxo. l.
Dan. hist.
17. Clæ-
zius. l. 1.
Noru. c.
f Marul-
lus. l. 1. c.
emp. c. 4

g Zonara
o. 3. &
Cedrenus
h vide Vill
legam. in
dispen.
hac de re
post Hil
pauca
eius Sab
etorum u
tas.

tro, nihilominus populo persuasum, utramque precandi rationem superis placere: quando uterque liber ex incendio euassisset moluimus, &c.] lib. 9. cap. 18. de rebus Hispan.

M

Qui pyram ingressi probandæ innocentiae causa, multos inuenio. Nam & Sophocles, ut dixi, agnoscit morem. Petrus Massiliensis presbyter, suspectus de heresi, Antiochia ipso die Parasceues, Sacrosanctam Christi Domini lanceam manu gestans, nudus corpore, per coaceruatorum late lignorum struenda ardentisq; ignis ilasus euasit.] Poppo Danus presbyter, in fidei Christianæ probationem, vestem prius cera copiosa illeuit, eamque indutus, in medio populi circo, sic se in flammam intulit, & perlitit sine villo doloris sensu (quod sancte affirmabat) donec veltis tota corpori circumfusa, intacta flammis cute, in fauillas redigeretur, eo permoti miraculo Dani l, duelli purgatione sublata, ignis purgationem introduxerunt, fortassis etiam eos mouit iteratum aliud eiusdem Popponis factum, nam alio tempore, cum verba Danis persuadendis, ut Christiani serio fierent, non satis haberent efficacitatis, percunctatus est: quid si ad candentis ferri tactum manus eius cernerent intactas, essentne consensuri crediturique cunctis succulentibus, Vide: in chroni heca formam iussit ferrumque caedi, idque ignitum ad ferrum. Rubebat igne ferrum ille tamen intrepidus manum immisit ad cubitum, deportauitque ad locum constitutum, Ibi cum ad pedes Regis Sueuonis prociisset, victa manus dedit concio, sponte subiens lanacrum regenerationis. m] A Theodoro Lectore in historia refertur huiusmodi tempore: Martiani duos Episcopos, vnum Catholicum, alterum Arianum, principio verbis disputante de fidei dogmate controuerso: deind

A

Catholicum, conditionem concertatori proposuisse, ut vanis disceptationibus prætermisiss, rogi ignis secum ingrederetur, & fidei suæ veritatem uterque hoc iudicio, Deo comprobaret teste: denique ARIANVM detrectasse ingredi; Orthodoxum nihil moratum, ingressumque ex iplo rogo multis differuisse, & nec minimum vstulatum egressum fuisse.

B

Vera narratio: sed res non sub Martiano, verum sub Anastasio accidit, ut melius à Cedreno & Nicephoro, lib. 15. c. 23. proditum. Iactabat Sauanarola se hoc iudicium subiturum; cum ad rem ventu, substituit alium pro se: neque hoc detrectabat Minorita accusator; sed hoc tantum, ne ille Sacrosanctam tecum Eucharistiam deferret: quod reuera diffidentiae non obscuru erat signum. a Fulgos. auctor est à Ioanne Gualberto Petrum Archiepiscopum Florentinum, prouocatione ad iudicium piræ accensæ, Simoniae condemnatum. b Sed verius est id à Petro Albanensi Episcopo factum, qui propterea, igneus, sicut vocatus, teste Vrspergeni, in Chronic. prius tamen, quam ille Episcopus adhuc crearetur, rem totam adscribam, ex vita ipsius

C

GUALBERTI, ut creditur à BLASIO Melanelio fide integerrima conscripta is postquam narrauit sape à D. IOANNIS GUALBERTI monach, PETRVM illum Flor. accusatum simonie, & eius fautores ad ignis iudicium prouocatos, subdit tandem; Præfixus itaque locus & dies, quo istud fieri debebat, ut si qui velint, possint coram intueri. Locus præfixus est in monasterio septimi, quod tunc erat ordinis memorati, nunc vero Cisterciensium est. Dies fuit quarta feria prima hebdomada Quadragesima.

D

E

a confer
caq; scrip
pist Guic
ciard. l. 3.
& Vola
terran. in
Antrop.
cum iis
quæ Phil.
Comin.
l. 8. hist. c.
19. qui tē
pore illo
vixit.
b l. 8. c. 1. e
odem fe
re modo
narratur
ex S. Ato
ne Visto
riensi à
Cæsare Ba
roni. to. 14
Annal. an
no Chri
sti 1063.

Modus probationis fuit eiusmodi, vt in loco publico dua lignorum strues iuxta se fierent, qua obtinerent in longum decem pedes, in latum quinque, in sublime quatuor & dimidium, inter virasque vero strues semita inter esset longitudine brachy prius ardentibus constricta, per quam vnus ex monachis transiret. Vbi aduenit statutus dies & hora, inuitatur Episcopus Petrus a suis, vt accedat visurus tanta rei experimentum, ne ciuitas Florentina tam diuturna vexetur altercatione. At ille prorsus renuit. imò si qui charum cum haberent, eos eo accedere vetuit. Sed plebs omnis viriusque sexus, & cleri maxima pars illuc properarunt. Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo potiatur effectu, vt quisquam e fratribus per ignem illas transiret, se ipsis suffragaturos, & ab Episcopo defecturos. Itaque sunt Litaniae & aliae preces à monachis, sacrificium solemniter celebratur ab Abbate illius instituti, clericis & monachis adiuuantibus. Vbi ventum est ad agnus Dei, vnus ex monachis feri aquam sacram ad aspergendum, alius thuribulum, thuri incendendi causa, tertius fasciculas ad ligna inflammandas, quartus imaginem crucifixi. Inuocatur à cunctis Dominus noster Iesus Christus, & Sanctissima Virgo Maria Mater eius pleno ore, vt rei veritas declaretur.

Sacrificio peracto deponit casulam, cruenique manu gestat abbas, qui sacrificauerat. Petrus is quoque dicebatur. Litaniae absolutis, vnus ex Abbatibus eligitur, qui clara voce populo exponat petitionis & sponsonum conditionem. Demde Abbas Petrus, cum cruce, quam manu gestabat, S. Ioanne interrim coram adstante, & orante, ingreditur per medios ignium globos. flamma in sublimem ascendente, calcitque ardentis prunae, quae erant in via inter lignorum censas instrues. Sed prius quam ingrederetur ignem cunctis audientibus, ita precatus est: Domine Iesu lux vera omnium in te credentium, pe-

A to misericordiam tuam, oro clementiam tuam, vt, si Petrus Ticinensis, qui dicitur Florentinus Episcopus, pecunia Florentinam sedem occupauit: tu aeterni Patris Filius, tu mea salus, in hoc tremendo iudicio, ad me adiuuandum festines, & me illasum sine vllis adustionis vestigijs conserues: sicut olim tres pueros in fornace Babylonica seruasti.

B His dictis per medios penetrat ignes, neque corpori, neque vestimentis vllò adustionis vestigio inherente. Cumque vellet vertere sese, & eadem via per flammam reuerti, à populo retinetur, quippe iam perspicue rei veritatem edocto.]

C Vide mihi sis Lector, quam admirandus Deus in sanctis suis, & quomodo diuina sapientia varios ac multiplices, quasi ludos edat, vt admirationem ac venerationem in cordibus nostris excitet. Volat ferrum & in aere perleat, sequiturque manus innocentis ventus, fugit alium, & candentia seruata multis post mensibus inuenit reum ac punit. Popponi chiroteca est ferrea ignata, quod foret ex leni corio suauius imbata pigmentis: circa corpus politas eidem adurit vestes, corpore illaeso, edax vis flammæ; sed in Abbatem Petrum (qui postea Episcopus Albanensis) vt simonia detegatur, ne hoc quidem valet, sed Babylonium renouat spectaculum. Idem contigit S. Bonifacio: qui simili miraculo ad Tyranni petitionem per medias ignis strues, illaesus ambulauit; & sic Tyrannus, cum Rufforum magna multitudine, impulsus, vt Chriftiano lauacro ablueretur. lege PETRVM DAMIANI in vita SANCTI ROMVALDI capite vigesimo nono & trigesimo. Confer hunc hæc, cum ijs quæ hæreticis accidere. Tam

procul

procul ab eis hæc Dei virtus, quam remota ab eorum mente vera fides.

Duas historias nrrat Cæsarius Cisterciensis.

in Cameraco (inquit) ciuitate Episcopali infra hoc quinquennium plures heretici comprehensi sunt, qui omnes timore mortis suam perfidiam negauerunt. Missus est ab Episcopo clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret, adustos hereticos esse sententiaret. Examinati sunt omnes, & combusti sunt omnes: qui cum traherentur ad penam, vnus ex eũ vir nobilis sanguine, referuatur à clericis ad vitam, si forte illum quoquo modo reducere posset ad penitentiam, cui sic dixit: Homo nobilis es, misereor tuis, & comparior anima tuar: rogo & moneo, vt adhuc de tanta perfidia respicias, & de errore ad veritatem redeas, ne, per mortem temporalem, mortem incurras aeternam. Ad hæc ille respondit: Experimento didici me errasse. Si serua penitentia mihi prodesse posset, non renuerem confiteri. Cui cum ille diceret, penitentiam veram nunquam esse seram, vocauit Sacerdotem, confessus est errorem suum, ex toto corde Deo promittens, si vita concederetur, satisfactionem. Vt autem pius Dominus vim ostenderet confessionis, mox, vt penitens cepit peccata sua confiteri, cepit & ipsa combustura in manu penitentis paulatim minui, qua in tantum, eo aspiciente, decreuit, in quantum confessio profecit. Medietate confessionis peracta media pars plage est sanata: vt autem confessionem totam compleuit, & virtus ipsa confessionis, combusturam tam in colore, quam in dolore doleuit, & manus pristinam sanitatem recepit. Vocatus est vir à iudice ad ignem: ad quẽ clericus. Quare eum vocatis? Vt ardeat, inquit, eo quod in examinatione combustus sit. Tunc clericus, ostendens manum eius sanissimam, liberauit eum à penis, ceteris igne consumptis.

A Hæc cum audisset magister Conradus, respondit Abbati. Et ego dicam vobis simile, quod ante paucos annos apud Argentinam recordor accidisse. Decem heretici in eadem ciuitate, scilicet Argentinam, quæ & Strasburg comprehensi sunt, qui cum regarent, per iudicium candentis ferri coacti, sententia incendiũ sunt damnati. Die statuto, cum ducerentur ad ignem, quidam ex comitantibus, vni illorum dicebat: Miser damnatus es, age vel nunc penitentiam, peccata tua confitendo, ne post incendia corporis, quæ momentanea sunt, animam tuam ignis gehennalis aternaliter comburat. Cui cum ille diceret: considero quidem me errasse, sed timeo penitentiam tantam necessitatis, minus acceptam esse Deo: Respondit, ex corde tantum confitere. Deus est misericors & penitentiam suscipiet. Mirares, mox enim, vt homo confessus est perfidiam, manus eius plenam recepit sanitatem. Tardante eo in confessione, cum à iudice vocaretur ad penam, confessor eius iudici respondit. Non iustum est vt homo innocens damnetur iniuste. In cuius manu dum nullum vestigium combustionis reperiretur, dimissus est.

D Habebat idem homo vxorem non longe à ciuitate manentem, horum qua dicta sunt, prorsus ignaram, ad quam cum venisset gaudens, dixisset que Benedictus Deus, qui me liberauit hodie, ab interitu corporis & anima, causam ei exponens: respondit illa: Quid fecisti o miserrime? quid egisti? vt quid propter momentaneum dolorem recessisti à fide tua sana & sancta? magis debueras, si fieri posset, centies corpus tuum incendiũ subijcere, quam à tam probata fide semel recedere. Sed, quem non seducat vox serpentina? Immemor ille beneficij sibi diuinitus collati, immemor tam euidentis miraculi, consilio vxoris acquieuit & errorem pristinum resumpsit.

Deus vero non immemor vindicta, pro tanta ingratitude, manum plagavit viri usque. Renouatum est incendium in manu heretici, & quia coniux auctrix existit resti mpti erroris, consors facta est rediuisi doloris. Tam vehemens erat incendium, ut ossa manum penetraret, & cum vi non auderent clamoribus in villa, quos vis extorsit doloris, fugerunt in nemus vicinum, illic ut lupi ululantes. Quid verbis immorer? proditi sunt, in ciuitatem reducti sunt simulque in ignem nondum plene extinctum missi, & in cinerem redacti.

Quid hoc quæso rei? an hæresi flamma, quod umbra corporis adeone hæresi debita flammaram exultio, ut cum fuga erroris vis recedat ardoris, & errorem redeuntem ardor inseparabilis comitetur?

Quid? quod altero quoque stupendo plane euentu Deus comprobauit, & arreptio vsus carnifice in hæretico puniendo? stet in ore duorum testimonium veritas, hi sunt Bernard. Luxemburgius, in *Cata. heret. lit. 2.* & illo ventuosior, Thomas Brabantinus, cuius adscribam verba: Erat circa Cameraicum quidam hereticus astutus valde, qui metuens inquiri & comburi à fratribus Predicatoribus, qui in dicta ciuitate eo tempore plurimos comburebant, finxit se arreptum à demone, & ob hoc ad Sanctum Aicardum in Aspera, obsessos curare potentem ligatus ab amicis ductus est, ut in eo non hæresim propalantam, sed furiam putarent. Et ut audiuit quidam clericus obsessus à demone & ligatus quod Eligius Boogris (sic enim vocabatur ligatus) nempe hæreticus ille, ut patet ex Bernardo) poneretur in loco: subsequente nocte idem clericus obsessus diuino nutu solutus est,

A & aggregans mattas & stramina atque Ecclesia scamna super ligatum hereticum (Eligium) cum lauit. Ludum autem & furias credens ille dissimulat, quoadusque clericus ignem de lampade sumens comburere hereticum cepit, & tunc hereticus exclamauit. Ad cuius vocem expurgati custodes, cum ignem extinguere niterentur, clericus arrepto gladio, quem casu iuxta lectum inuenit, omnes violenter abegit, & hereticum in igne combusit. Nec mora diuino exacto iudicio, clericus à demone liberatus & plene sospes apparuit. Sic ille boni vniuersalis libro secundo cap. vlt.

Plane miraculi plena hæc olim purgatio fuit, & ideo non iniuria sublata fuit, quia miracula poscere non necessaria, Deum est tentare. Sed quis vetuit? constat vetuisse FRIDERICVM

C II. lib. 2. Neapolit. const. cap. trigesimo primo. Ex Decreto etiam GRATIANI, videatur GREGORIUS MAGNVS, Caue fallaris, facinus hoc GRATIANI est, vel inscitia scriptorum. Nihil tale GREGORIUS rescripsit. lege totam illam epistolam ad BRVNICHILDAM Reginam Franciæ, quæ superest b, videbis purpureæ chlamydi assutum stramineum limbum: quem nec Iuo CARNOTENSIS agnouit c, nec antiquior GRATIANO, quod sciam. Sed prohibuit STEPHANVS V. ad Moguntinum ARCHIEPISCOPVM scribens. Ferri candentis vel aqua feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod Sanctorum Patrum documento sanctum non est, superstitio; a adiuuentione non est præsumentum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione, publica delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare.

a c. Nem. nama. 4.

b li. ii. registri. ep. 8.

c pa. 4. docteri post medium.

O. culla

*Oculi vero & incognita, sunt illi relin-
quenda, qui solus novit corda filiorum ho-
minum. d*

Quibus verbis subdit Gratianus, non hæc duo tantum purgationis genera quæ hic nominantur, sed & quælibet similia inhibita e videri, eo quod in quibuslibet talibus ratio quam pontifex addit æque procedere intelligatur. Quod aperte dictum, *vers. ult. d. cap. Memem, vbi legimus, Vulgarem denique ac nulla canonica sanctione fulcitam legem, feruentis scilicet aquæ, siue frigide, ignitque ferri cont. actum, aut cuiuslibet popularis inventionis (quia fabricante hæc sunt omnino facta invidia) nec ipsam exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissime.]*

Quæ sane vltima verba indicant duorum alterum, vel si Gregorius ista scripsit, quod non puto, ipsius hodie registrum mutilum exstare, & Iuonem quoque in mutilum exemplar incidisse, in quo nempe tam magna pars epistolæ illius desideretur: vel (quod placet amplius) cum hoc fragmentum alterius Pontificis alicuius rescripti portio esset, id Gratianum con fudisse cum Gregorij verbis, vel temporum iniuria ex Gratiani libro titulum, quem huic præfixerat rescripto secundo, totum interiisse, sicque librariorum de duobus vnum fecisse desumpta enim hæc vltima verba sunt ex Epistol. Alex. II. ad Raniandum Cumanum Episcopo. & subiungenda videntur in fine, *cap. super causa, ead. 2. q. 5. prohibatum ergo hoc ab Alex. II. sed & prohibatum quoque iterum Apostolica auctoritate ab Honorio III. qui diserte testatur ferri candentis iudicium, penitus esse interdictum: utpote in quo Deus tentari videtur: & mandat Templarios, qui Li-*

uones hoc iudicium subire compellebant, per centuras Ecclesiasticas cogi eo abstineret. Fufius hæc paululum prosequi visum, quia postmodum sequenti sectione ijs vtendum erit contra Nouicios quosdam, *aqua frigida*, defensores.

SECTIO IV.

De purgatione vulgari per aquam.

ITERUM adhibita vel calida, vel frigida, de calida seu terrente constat receptam legibus Longobardorum, Saxonum, Rhenariorum, & Frisiorum, & irrepsisse per malam imitationem poculi Zelotypiæ, quod Moyses introduxerat apud Iudæos, sed hæc feruens sua diabolus introducta, illud vero poculum herbarum amarantium à Deo fuit institutum: qui solus occulta cordis nouit, & iudicat, & nequit cum indicat ea mentiri, & veritatem sic se indicaturum promisit Moysi: qualis tponso, cum in aquæ iudicio nulla habeatur, prauo more, & præpostera imitatione, per abulum, fuit introducta.

Nam quod Beat. Hieronymus, in *1. Reg. cap. 6.* memorat his verbis, hauseruntque aquam & effuderunt in conspectu Domini. Hebraei tradunt, quod *coram domino in eandem aquam maledicta congesta sunt: & sicut in lege mulier zelotypa huius aqua probatur, ita & idololatra hac aqua probati sunt. Hi videlicet qui se idola coluisse penitus denegabant. Tradit etiam quod quicumque idololatra hanc aquam gustasset, labia eius ita sibi adhererent, ut nequaquam ea ab invicem idololatra separare possit. Hoc iudicio idolo-*

*sc. dilecti
alii. de
vulg. pur*

P
g Lomba
in. tit. 10
Speculi
Sax. lib. 1.
11. 39. Le
ges Friso
rum. tit. 5
& tit. 14. c.
nobi. tit. 2.
quæ. 4.
b. num. 5.
v. 14. cuius
ritum ex
Hebr. c. 6.
textu fac
lius collig
gas. quæ
ex Latino
videndi.
quoque
Cym. l. 4.
de adorac
& Theo.
in n. q. 10.
& Ioseph.
l. 3. antiq.
c. 19. Phil.
li. de spe
cial. legib.
XIII. Sen
nen. l. 2.
ver. 2. lo
typia.